

השיחה השבועית

הרב ירון ראובן שליט"א

פרשת
בלק

הרב ירון ראובן שליט"א

YaronBeEzratHaShem.org

פְּרִשְׁת בִּלְק

פְּרִשְׁת בִּלְק

מַעֲשֵׂה בִלְעָם

בְּפִרְשָׁה שָׁלְנוּ אֲנַחְנוּ לומדים את כל המַעֲשֵׂה שֶׁשָּׂכַר בִּלְק את בִּלְעָם לְקַלֵּל את עם יִשְׂרָאֵל, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִנֵּעַ מִמֶּנּוּ.

בִּלְעָם מִבִּין שֶׁאִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא יִתֵּן לוֹ אִפְשָׁרוֹת לְצִאת - הוּא לֹא יִצְלִיחַ, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר לְשִׁלְיָחֵי בִלְק "אִם יִתֵּן לִי בִלְק מֵלֵא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכֵל לַעֲבֹר אֶת פִּי ה'" (בְּמִדְבָּר כב, יח), זֶה לֹא שֶׁבִלְעָם הִרְשַׁע נִהְפֶּךְ פְּתָאוּם לְצַדִּיק, הֵרִי אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא (סְנֵהֲדִין דף צ עמוד א), אֲלֵא שֶׁהוּא הִכִּיר שֶׁכֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא - מֵלֵא עוֹלָם, וְלִכֵּן יָדַע שֶׁהַמְלַחְמָה עִם ה' אֲבוּדָה מֵרָאשׁ.

מִבִּלְעָם אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְלַמֵּד אֶת הַיְדִיעָה הַבְּרוּרָה הַזֶּה, שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שֶׁנוֹגְדִים אֶת רְצוֹן ה' גַּם אִם הִפְתִּי הוּא מֵלֵא הַבֵּית כֶּסֶף וְזָהָב...

מוֹסֵר מִבִּלְעָם

וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְהַבִּין מָה קָרָה אַחֵר כֵּן שֶׁבִלְעָם הוֹלֵךְ לְקַלֵּל אֶת עם יִשְׂרָאֵל, הֵרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵרָאשׁ אָמַר לְבִלְעָם "לֹא תֹאֵר אֶת הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא" (בְּמִדְבָּר כב, יב), אֲזִי מָה בִלְעָם מִתְעַקֵּשׁ וּמִנְסָה לְשַׁכְנֹעַ אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבִסּוּף הוֹלֵךְ (בְּמִדְבָּר כב, כא), הֵרִי כִּבֵּר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שֶׁהוּא לֹא יִצְלִיחַ לְקַלֵּל אֶת הָעָם?

וְהַבְּאוּר הַפְּשוּט בָּזֶה, שֶׁבִלְעָם חָשַׁב שֶׁאִפְשָׁר לְשַׁנּוֹת אֶת דַּעַת הַקְדוּשׁ

פִּרְשֵׁת בָּלֶק

בְּרוּךְ הוּא, לְמִרּוֹת שֶׁהוּא אָמַר לֹא, אֶפְשָׁר לְגֵרֵם לֹו לְהִגִּיד כֵּן, לְשַׁחַד אוֹתוֹ בְּשִׁבְעָה מִזְבָּחוֹת (בַּמִּדְבָּר כג, א), וְעוֹד אֲרָבָעִים וּשְׁנַיִם קִרְבָּנוֹת (עֵין נֶזֶר דף כג עמוד ב), וְלָכֵן כְּשִׁנְחָה עָלָיו הִנְבּוּאָה הוּא מִיד אָמַר "לֹא אִישׁ אֵל וַיִּכָּזֵב וּבֶן אָדָם וַיִּתְנַחֵם הֵהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדָבָר וְלֹא יִקְיַמְנָה" (בַּמִּדְבָּר כג, יט), וְאֵת הַלְמוּד הַזֶּה לְמַד בְּלָעַם עִם הָרִבָּה בְּזִיוּנוֹת שֶׁקִּבֵּל מִבָּלֶק וְכָל עֲמוֹ (בַּמִּדְבָּר כד, יא).

וְכִמָּה מוֹסֵר אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לְלַמֵּד מִבְּלָעַם...

תַּאֲוֹת הַמָּמוֹן

וּבִמָּה דְבָרִים אֲמֹרִים

יְדוּעִים דְּבָרֵי חַז"ל (בִּיצָה דף טז עמוד א) שֶׁמִּזְוֹנוּתוֹ שֶׁל אָדָם קְצוּבִים לֹו מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, חוּץ מֵהוֹצָאוֹת שַׁבָּת, רִאשֵׁי חֳדָשִׁים וַיָּמִים טוֹבִים, שֶׁזֶה לֹא נִכְלָל בְּכָלֵל הַחֲשֻׁבּוֹן. עוֹד אָמְרוּ חַז"ל (מִדְרַשׁ תְּנָאִים לְדָבָרִים פָּרָק טו סִימָן ט) לְעוֹלָם אֵין אָדָם מַעֲנִי מִן הַצְדָּקָה. וְאִדְרָבָה, יֵשׁ לָנוּ אֵת הַבְּטָחַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא "הִבֵּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצֵר וַיְהִי טָרֶף בְּבִיתִי וּבְחֻנּוֹנֵי נָא בְּזֹאת אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲרָבוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקִיתִי לָכֶם בָּרָכָה עַד בְּלִי דִי" (מִלֵּאכִי ג, י), וְהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת "עֲשֵׂר תַעֲשֹׂר" (דְּבָרִים יד, כב), וְדָרְשׁוּ חַז"ל: עֲשֵׂר בְּשִׁבִּיל שְׁתַּתְעֲשֹׂר (עֵין שַׁבָּת דף קיט עמוד ב). עוֹד אָמַר הַכָּתוּב "דִּרְשִׁי ה' לֹא יִחְסְרוּ כֹאֲלָ טוֹב" (תְּהִלִּים לד, יא), "נַעַר הֵייתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נִעְזָב וְזָרְעוֹ מִבְּקֵשׁ לֶחֶם" (תְּהִלִּים לז, כה), וְלִצְעָרְנוּ אֲנַחְנוּ רוּאִים בְּעוֹלָם שֶׁאִפְלוּ הַמֵּאֲמִינִים וְשׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת הֵם מְאֹד מִתְקַשִּׁים בְּעֵינֵי הַבְּטָחוֹן בְּבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, וְעוֹשִׂים הַשְׁתַּדְּלוּת גְּדוֹלָה בַּפְּרִנְסָה הָרִבָּה מֵעֶבֶר לָמָּה שֶׁצָּרִיק בְּקִלְלַת "בְּזַעַת אֶפֶיךָ תֹאכַל לֶחֶם" (בְּרַאשִׁית ג, יט). וְהֵלֵא "לֹא אִישׁ אֵל וַיִּכָּזֵב" וְאִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִבְטִיחַ עַל יְדֵי עֲבָדָיו הַחֲכָמִים שֶׁלֹא

פְּרִשְׁת בִּלְק

יְחָסֵר לְדוֹרְשָׁיו וּלְאֵלוֹ שֶׁהוֹלְכִים בְּדַרְכָּיו כָּלוּם, לָמָּה צָרִיךְ לְדַאֵג וּלְטַרֵּחַ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁצָּרִיךְ?

וְאִדְרָבָּה, בְּמָקוֹם לְהִשְׁקִיעַ שָׁעוֹת נוֹסְפוֹת שֶׁתִּהְיֶה לָּךְ מִשְׁכָּרַת יוֹתֵר גְּדוֹלָה, תִּשְׁקִיעַ שָׁעוֹת נוֹסְפוֹת לִהְיוֹת מְדוֹרְשֵׁי ה' וּמִמִּילָא לֹא יִחָסֵר לָּךְ כָּל טוֹב.

הַהִבְטָחָה לְהַצְלָחָה

וּבִאֲמַת כָּל שֶׁהָאָדָם מִשְׁקִיעַ יוֹתֵר בְּעִנְיֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כַּכָּה פָּחוֹת יֵשׁ לוֹ הַבְטָחָה שִׁיִּצְלִיחַ, שֶׁהָרִי הֶרְמֵב"ם (הַלְכוֹת שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל פָּרָק יג הִלְכָּה יג) כּוֹתֵב, כָּל אִישׁ וְאִישׁ מְכַל בְּאֵי הָעוֹלָם אֲשֶׁר נִדְּבָה רוּחוֹ אוֹתוֹ וְהִבִּינוּ מִדְּעוֹ לְהַבְדִּיל לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' לְשִׁרְתוֹ וּלְעַבְדוֹ לְדַעַה אֶת ה' וְהִלֵּךְ יֵשֶׁר כְּמוֹ שֶׁעָשָׂהוּ הָאֱלֹהִים, וּפָרָק מֵעַל צִוְּאוֹ עַל הַחֲשְׁבוֹנוֹת הָרַבִּים אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ בְּנֵי הָאָדָם, הִרִי זֶה נִתְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים וְיִהְיֶה ה' חֵלקוֹ וְנִחַלְתּוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים וְיִזְכָּה לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה דְּבַר הַמַּסְפִּיק לוֹ כְּמוֹ שִׁזְכָּה לְכֹהֲנִים וְלָלוֹיִם.

הִרִי שֶׁהַהִבְטָחָה לְחַיּוֹת חַיִּים מְסַפְּקִים, שֶׁלֹּא חָסֵר דְּבַר מִכָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ, זֶה בְּכָלֵל לֹא קָשׁוֹר לְשָׁעוֹת הָעֲבוּדָה וְגָדֵל הַמִּשְׁכָּרַת, אֲלֹא לִהְיוֹת מִהֶאֱנָשִׁים אֲשֶׁר נִבְדָּלִים לַעֲמֹד לִפְנֵי ה' לְשִׁרְתוֹ.

הַשְׁתַּדְּלוּת בַּפְּרִנְסָה

וְאִם הָאָדָם יִתְבוּנֵן בְּדַעְתּוֹ, תִּכְרַח הִבְנָתוֹ לְהִבִּין עַד כַּמָּה לֹא צָרִיךְ לְטַרֵּחַ יוֹתֵר מִדִּי בְּעִנְיֵי פְּרִנְסָה, שֶׁהָרִי אָמְרוּ חַז"ל (עֵין תַּעֲנִית דָּף ח עמוד ב) מֵאֵן דִּיֵּהִיב חַיִּי יִהְיֶה מְזוּנִי - מִי שְׁנוֹתֵן אֶת הַחַיִּים הוּא נוֹתֵן אֶת הַמְּזוֹנוֹת, וְאוֹמֵר הַכָּתוּב "פּוֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לֶכֶּךָ לִי חַי רְצוֹן" (תְּהִלִּים קמ"א, טז), "וְהַבּוֹטַח בְּה' חֶסֶד יִסּוּבְּכֶנּוּ" (תְּהִלִּים לב, י), וְאִפְּלוֹ אִם הָאָדָם חוֹשֵׁשׁ

פִּרְשֵׁת בָּלֶק

מֵעֲבֹרֹת שְׂבִידוֹ (עֵין סִנְהֶדְרִין דִּף צח עמוד ב), חֲדָשׁ דְּיֹד הַמֶּלֶךְ שְׁכָל בּוֹטַח בַּה' חֶסֶד יְסוּבְּנֹו, וְאִפְּלוּ רָשָׁע בּוֹטַח חֶסֶד יְסוּבְּנֹו (מִדְּרַשׁ תְּהִלִּים בּוֹבֵר מִזְמוֹר לב אות ג), וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם מִתְּנַהֵל בַּחַיִּים שְׁלוֹ בְּצוּרָה שְׁמֵרָאָה שֶׁהוּא בּוֹטַח בִּהְשֵׁם, הוּא לֹא חוֹשֵׁשׁ לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת שֶׁל מִצְוָה, שְׁאֵם בְּאַמַּת יֵשׁ לְאָדָם אֲמוּנָה הוּא לֹא מִסְתַּכֵּל עַל הַחֲשָׁבוֹן כְּמָה עֲלֵתָה לוֹ הַשָּׁבַת, כְּמָה עֲלֵתָה לוֹ הַיְשִׁיבָה, אִם צָרִיךְ לְשַׁלַּח אֶת הַבָּנִים שְׁלוֹ לַיְשִׁיבָה הַכִּי טוֹבָה וְזֶה עוֹלָה אֶלֶף דּוֹלָר הוּא מְשַׁלֵּם בְּשִׁמְחָה, הוּא רוֹצֶה לַחֲגֹג כָּל שָׁבַת כְּאִלוֹ הִיא הַשָּׁבַת הַכִּי טוֹבָה שֶׁהִיטָה בַּהִסְטוֹרִיָּה - הוּא מְשַׁקִּיעַ, הוּא רוֹצֶה לְקַנּוֹת תְּפִלִּין, הוּא מְשַׁקִּיעַ אֶת הַכִּי טוֹב, הוּא רוֹצֶה לְקַנּוֹת מְזוּזָה - הוּא לֹא קוֹנֶה בְּשִׁבְעִים דּוֹלָר וְזֶה בְּקִשִּׁי כָּשֶׁר, אֲלֹא קוֹנֶה מְזוּזָה מְכַבֶּדֶת, בְּזֶה הוּא לֹא רַק מֵרָאָה שֶׁהוּא בְּאַמַּת מְאֲמִין בַּבוֹרָא, אֲלֹא גַם הוּא זוֹכֶה שֶׁחֶסֶד יְסוּבְּנֹו.

מִצַּב הַרוּחַ

בְּזִמְן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הָיָה אָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה שׂוֹאֵב מִים, בִּקְרֵי אֶחָד שָׁאֵל אוֹתוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב "מָה שְׁלוֹמְךָ?" וְשׂוֹאֵב הַמִּים עָנָה לוֹ בְּשִׁמְחָה: "בְּרוּךְ הַשֵּׁם יֵשׁ עֲבוּדָה, הִגַּב הַכְּפוּף עוֹד סוֹחֵב, אִיזוֹ בִּרְכָה". לְמַחֲרֵת שׁוֹב פָּגַשׁ אוֹתוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְהִתְעַנֵּן בְּשִׁלּוּמוֹ, וְשׂוֹאֵב הַמִּים לֹא הִפְסִיק לְהִתְלוֹנֵן: "קִשָּׁה לִי, אֲנִי בְּקִשִּׁי מְרוּיֵחַ, הִגַּב שְׁלִי בְּקִשִּׁי סוֹחֵב"

אָמַר לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב "מָה הַשְׁתַּנָּה מֵאַתְמוֹל, הִרִי אֶתְמוֹל הָיִיתָ מְרָצָה מֵעֲצָמְךָ?" לֹא הִיטָה לְשׂוֹאֵב הַמִּים תְּשׁוּבָה. וְהַבַּעַל שֵׁם טוֹב הִסְבִּיר: חֲז"ל אוֹמְרִים (בִּיצָה דִּף טז עמוד א) שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דֵּן אֶת הָאָדָם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּמָה הוּא יְרוּיֵחַ, וּמִצֵּד שְׁנֵי רְאִינוֹ בַּחֲז"ל (עֲבוּדָה זָרָה דִּף ג עמוד ב), שֶׁהוּא דֵּן אֶת הָאָדָם כָּל יוֹם. וְהַשְׁאֵלָה מִתְבַּקֶּשֶׁת, מָה יֵשׁ לְדוֹן בְּכָל יוֹם, אִם כְּבָר נִקְבַּע בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּמָה תְּרוּיֵחַ? (עֵין בִּסְפָר חֲסִידִים סִימָן תשסג,

פְּרֻשַׁת בָּלֵק

ובמגן אברהם סימן תקצא סעיף קטן ט, ובספר דף על הדף בראש השנה דף טז עמוד א על דברי המשנה בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו וכו', שהביאו תשובה מפלאה המיחסת לרבנו הרי"ף זצ"ל בענין זה).

מהתשובות שלך הבנתי, שאת הסכום שנקבע לאדם בראש השנה הוא ירויח, והקדוש ברוך הוא לא חוזר בו חלילה, "לא איש אל ויחזב" (במדבר כג, יט), רק השאלה איך הוא ירויח, האם העבודה תהיה קשה לו, ויתנו לו להרגיש את הקשי, או שיקלו עליו משמים שלא ירגיש את העבודה, והכל יעבר לו בקלות ובשמחה. בדיוק כמוה, שאתמול נגזר עליך שתהיה שמח בעבודה שלך, והיום נגזר עליך ההפך".

איך תרויח?

מזה למדנו גם כן דבר נפלא, שהקדוש ברוך הוא לא גוזר לאדם איך הוא ירויח את מזונותיו הקצובים לו, וזה תלוי במעשיו שבכל יום הוא נשפט, ולפי זה הוא משיג את פרנסתו.

לדגמא אם נגזר על אחד שיהיה לו אלף דולר, זה יכול לבא לו מירשה, או זכיה, או עבודה קשה, או שיעשה תאנה ויקבל פצויים, הכל לפי מעשיו.

סופו של בלעם

נמשיך בספור עם בלעם שהולך לקלל את עם ישראל (במדבר כב, כא), משמים מנסים למנע ממנו, ושולחים לו מלאך עם חרב שלופה לעצר אותו (במדבר כב, כג). בלעם, הנביא הגדול של אמות העולם, שעליו אמרו חז"ל (ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פסקא שנו אות י) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י), בישראל לא קם, אבל באמות העולם קם, ואיזה זה? זה בלעם בן בעור. והוא הנביא הגדול, לא רואה את המלאך

פְּרִשְׁת בִּלְק

שְׁהָאֲתוֹן שְׁלו רְאָתָהּ וְלִכְּן בְּכָל פַּעַם מְנַסָּה לְבָרַח מִמֶּנּוּ (עֵין בַּמִּדְבָּר כב, כג וְהִלָּאָה), כְּשֶׁלֹא יִכְלֶה יוֹתֵר לְבָרַח כִּי הַדֶּרֶךְ הַיְּתֵה צָרָה הִיא רְבֻצָּה (עֵין בַּמִּדְבָּר כב, כז). בִּלְעָם לֹא מִבִּין מָה קָרָה לָאֲתוֹן שְׁלו, וּבְכָל פַּעַם שֶׁהִיא לֹא הוֹלֶכֶת כְּרָצוֹנוּ הִיא מַכָּה אוֹתָהּ.

בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית הָאֲתוֹן פּוֹתַחַת אֶת הַפֶּה, וּמוֹכִיחָה אֶת בִּלְעָם "מָה עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתִנִּי זֶה שְׁלֹשׁ רְגָלִים" (בַּמִּדְבָּר כב, כח). בִּלְעָם לֹא מִתְרַגֵּשׁ מֵאֲתוֹן מִדְּבָרָתָה, כִּי הוּא גַם כֵּן מִמֶּשׁ כְּמוֹהָ בְּאוֹתָהּ דְּרָגָה וְאֶפְלוּ פָחוֹת מִמֶּנָּה, "אֲשֶׁר בֶּשֶׂר חֲמוּרִים בְּשָׂרָם" (יִחְזָקְאֵל כג, כ) וְהוּא מִתְנַכֵּחַ אֶתָּה לָמָּה הִיא לֹא הוֹלֶכֶת כְּמוֹ שְׁצָרִיךְ (בַּמִּדְבָּר כב, כט). הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה אֶת הַמְּלָאךְ לְעֵינַי בִּלְעָם (בַּמִּדְבָּר כב, לא), וּבִלְעָם מִבִּין שְׁהָאֲתוֹן לֹא אֲשַׁמָּה וּמִשְׁמִים מוֹנְעִים אוֹתוֹ. בְּמָקוֹם לַעֲצֹר וּלְחַזֵּר, הַשְּׁנֵאָה שְׁלו לַעַם יִשְׂרָאֵל מְקַלְקֶלֶת אֶת הַשּׁוּרָה (עֵין מִדְּרַשׁ אֲגָדָה בּוֹבֵר שְׁמוֹת פְּרִשְׁת בְּשִׁלַּח פָּרָק יד סִימָן ה), וַיַּחֲד עִם תַּאֲוָתוֹ לְכַסֵּף וְכָבוֹד הוּא מַחְלִיט לְהַמְשִׁיךְ וַיְהִי מָה.

וּמָה הִיָּה בְּסוֹפּוֹ?

חוּץ מִכָּל הַבְּזִיוֹנוֹת הַנּוֹרָאִים שֶׁהוּא לֹא הִצְלִיחַ לְקַלֵּל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשֵּׁךְ אֶת לְשׁוֹנוֹ כְּמוֹ דָּג בְּחִפָּה (פְּסִיקְתָּא זוֹטְרֵתָא בַּמִּדְבָּר פְּרִשְׁת בִּלְק דָּף קכז עמוד ב), שְׁיֹצִיא רַק אֶת הַמְּלִים שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה, וְהוּא בִּרְךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים (עֵין בַּמִּדְבָּר כג, יא וְהִלָּאָה), סוֹפּוֹ הִיָּה שֶׁהוּא נִהְרַג בַּחֲרָב (בַּמִּדְבָּר לא, ח), וְהַתְקִים בּוֹ מֵאֲמֹר חֲכָמֵינוּ (אֲבוֹת פָּרָק ד מִשְׁנָה כא, וְעֵין בְּסִנְהֶדְרִין דָּף קו עמוד א) הַקְנָאָה, הַתַּאֲוָה וְהַכְּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.